

Visoka defektološka škola Sveučilišta u Zagrebu

Dr Sulejman Mašović

ZAPOŠLJAVANJE GLUHIH U ZAGREBU

Zaposlenje invalida u modernoj rehabilitaciji predstavlja završnu fazu. To je rezultat složenog duljeg ili kraćeg procesa osposobljavanja. Hamilton pravilno veli da je invalid radno i životno osposobljen ako je pripremljen da uđe i napreduje u zanimanju u kome nalazi ekonomsku i ličnu korist. Srećom, gluhi tendiraju snažno čim bržem i sigurnijem zaposlenju. Druga je njihova odlika da ne bježe od manualnog i proizvodnog rada, u kome su u nekoliko posljednjih stoljeća kao zanatlije doživjeli opće priznanje u mnogim zemljama, a sada uspješno prelaze u etapu industrijskog rada na faze.

Zapošljavanje je dio opće privredne politike svake zemlje i ovisno od njenog općeg ekonomskog i kulturnog razvoja. Gdje je dostignut viši nivo razvika proizvodnih snaga tamo i invalidi lakše nalaze svoje mjesto. Što je nacionalna ekonomika zaostaliya i tržište rada uže, invalidima je teže. Na nekoliko skorašnjih međunarodnih seminara o zapošljavanju invalida (Dubrovnik, Varšava) ukazano je na tu bitnu činjenicu: što je veća potražnja radne snage u jednoj zemlji, invalidi lakše nalaze svoje mjesto, jer i teži od njih mogu dobiti odgovarajuće poslove. Drugi je bitan uvjet efikasan sistem rehabilitacije, stimulativan za invalida i privrednu organizaciju, zajamčen dobrim socijalnim zakonodavstvom koji omogućuje visokokvalitetno stručno osposobljavanje dajući invalidu sposobnosti da se takmiči s ostalima i mogućnost da stalno usavršava svoje kvalifikacije u normalnoj okolini.

Ako gornje principe modernih gledanja na zaposlenost invalida primijenimo na gluhe u Zagrebu, doći ćemo do sličnih zaključaka. To je tipičan velegrad s jakim industrijom, veliki kulturni i privredni centar koji pruža raznovrsne uvjete mladim radnicima, pa i invalidima. S populacijom od oko 850.000 stanovnika na širem i oko 500.000 na užem području; sa preko 250.000 osiguranika; sa preko 100.000 građana u školama itd. on je i gluhima omogućio dobar prijem u privredu i kulturu grada, što dokazuje i brojka o zaposlenosti njih preko 500 od ukupno 1300 koliko ih ima na širem području grada. Od 1945. kada je nekoliko gluhih pionira otpočelo raditi u novooslobođenom Zagrebu, pa do danas kada su se razvile njihove škole, centri i radionice, nastale su velike promjene nabolje i danas Zagreb ima organiziran okvir zapošljavanja gluhih, tako da se može reći da nema ni jednog nezaposlenog niti se taj problem više postavlja, već se teži novim zanimanjima i višem stupnju kvalificiranja zaposlenih.

Nekoliko djelomičnih anketa, koje smo imali na ovom području, pokazuje da se popravlja i odnos prema gluhima u radnoj okolini. Nema radnih zajednica koje bi odbijale gluhe zbog invaliditeta, ako su inače sposobni. Teškoće u komuniciranju koje su prirodne u početku lako se svladaju. Ali ima zapreka u razvitku samoupravnih prava gluhih, koji rijetko ulaze u organe upravljanja, jer nema organizirane prevodilačke službe na sastancima niti dovoljno instruiranja o tim problemima. Spor je prođor gluhih i u industriju koja bolje plaća i osigurava sigurniju perspektivu, pa je još uvijek preko polovina gluhih u zanatstvu, iako ono u Zagrebu čini samo 6 posto a industrija 50 posto proizvodnje. Većina porodica gluhih ima zaposlenog samo jednog člana, iako je još 1961. na užem području grada bilo 49,1 posto aktivnog stanovništva, a na širem 53,61 (prosjeak 51 posto). Prema podacima Saveza gluhih broj doseljavanja gluhih sa šireg na uže područje grada odgovara općem prosjeku od oko 10 posto godišnje. Najpovoljniji rast proizvodnje u Zagrebu bio je u razdoblju 1957–60. i tada je zabilježen i najveći domet zapošljavanja gluhih.

Posljednji decenij obilježen je proširivanjem broja zanimanja za gluhe i bržim stjecanjem visoke kvalifikacije u struci. Vidljiv je porast u grafičkoj i metalnoj struci, kao i u broju službenika. Evo tabele prema podacima Republičkog odbora SGJ:

ZAPOSLENI GLUHI NA UŽEM PODRUČJU ZAGREBA

Struka	1956.	1965.	Razlika
Metalna	12	19	+ 7
Drvena	15	9	- 6
Kožna	22	29	+ 7
Tekstilna	46	38	- 8
Grafička	33	58	+25
Razne struke	17	26	+ 9
Uslužni zanati	4	13	+ 9
Fizički radnici	24	20	- 4
Službenici	21	31	+10
Ukupno	194	243	+49

Prema podacima Gradskog odbora Saveza gluhih Zagreba evo stanja raspodjele gluhih stručnih radnika po zanimanjima u 1965:

Zanimanje	Broj kvalificiranih	Broj visokokvalificiranih
Bravari	9	3
Kovinotokari	3	-
Monteri PTT linija	1	-
Bakroretušeri	4	1
Ručni slagari	15	10
Knjigoveže	23	4
Fotografi	4	6
Krojači	22	4
Tapetari	2	2
Postolari	15	4

Zanimanje	Broj kvalificiranih	Broj visokokvalificiranih
Herihteri	5	—
Torbari	—	1
Stolari	6	1
Parketari	2	—
Košarači	2	—
Pekari	2	—
Soboslikari	7	2
Popravljači ženskih čarapa	—	2
Zlatari	—	1
Zubotehničari	1	1
Stakloduvači	3	—
Nastavnici	—	6
Službenici	9	—
Slikari	—	4
Penzioneri	49	—
Ukupno	184	52

Još se smatra da ima 25 nekvalificiranih i 20 polukvalificiranih radnika. Ostalo su domaćice, pomoćno osoblje u kući, starci i sl.

Iz daljih će se podataka vidjeti da dio starijih ili bolesnijih gluhih ima zaposlenih u Zaštitnoj radionici DES. Ali ogromna je većina tamo zdravih gluhih, koji su iz razloga iznijetih u našem članku o rehabilitaciji gluhih u SRH (u istom broju) onamo stigli. Ta je Zaštitna radionica osnovana kao prva u našoj zemlji i pored svih teškoća dobro se održala, izvršivši veliku ulogu u rehabilitaciji gluhih ovoga grada, što se vidi i iz ove tabele:

OSPOSOBLJENI GLUHI U ZAŠTITNOJ RADIONICI »DES« ZAGREB

Godina	PK	KV	VKV	Ukupno
1949—1957.	22	66	1	89
1958.	3	13	—	16
1959.	9	4	1	14
1960.	5	10	2	17
1961.	5	18	4	27
1962.	4	4	11	19
1963.	4	15	6	25
1964.	6	10	3	19
Ukupno	58	140	28	226

Evo sadašnjeg stanja gluhih u Zaštitnoj radionici DES u Zagrebu (stanje 31. XII 1964):

Pogon	Zaposlenih	Na rehabilitaciji
Uprava	3	—
Muška krojačka	11	1
Postolarija	12	1
Stolarija	2	3

Pogon	Zaposlenih	Na rehabilitaciji
Tapetarija	4	1
Knjigovežnica	24	7
Foto	7	3
Veziljska	24	8
Ortopedija	4	1
Tiskara	11	4
	Ukupno	29
	102	

Od ukupno 324 radnika i učenika polovina su invalidi (173) u koje ubrajamo i citirane gluhe. Od ovih su 8 invalidi rada (na zaposlenju) i 36 na rehabilitaciji. U novije doba sve više mentalno retardirane omladine upućuju komunalni zavodi za socijalno osiguranje i toj Zaštitnoj radionici, uz dobre uvjete re-kompenzacije, jer nema dovoljno gluhe omladine za prijem.

U odnosu na ostalih 11 zaštitnih radionica u SRH »DES« ima relativno najlakše invalide, jer su većina školovani gluhih koji uopće ne bi ni spadali tamo da se upornije tražilo za njih mjesto u redovnoj privredi. Ukupna su sredstva radionice sada 151,401.315 dinara, a za normalno bi im poslovanje trebalo bar još 100,000.000 dinara. Iako posluju kao privredne organizacije, banke ih često tretiraju kao ustanove i ne daju im lako kredite. Osnovna sredstva potkraj 1964. bila su 388,221.000 dinara a obrtna 192,410.000 dinara, ukupno 510,631.000 din. Iako je poslovni fond u periodu 1961-64. narastao za 258 posto, još ni izdaleka nije dovoljan, s obzirom na to da organizacija ima lošu opremu, rascjepkane lokale po gradu i zbog toga visoku režiju, a nalazi se u centru konkurencije s daleko bolje opremljenim poduzećima. To djeluje da su i osobni dohoci nešto ispod prosjeka zagrebačke privrede, a godišnji troškovi rehabilitacije iznose oko 208.000 dinara.

O ovoj Zaštitnoj radionici DES govorili smo nešto opširnije s obzirom na to da je ona u toku više godina zapošljavala polovinu ukupnog broja gluhih radnika u Zagrebu, a osposobila ih oko 70 posto. Stoga ona i danas ima veliku ulogu, jer Savez gluhih, koji vodi profesionalnu i socijalnu rehabilitaciju uz pomoć drugih institucija, u svakom času nevolje ima bazu da gluhog uputi tamo i zato ih nema među onih oko 12.000 privremeno nezaposlenih u Zagrebu. U ovome su svakako veliku ulogu odigrali i organi socijalne zaštite i prosvjete, te organi grada Zagreba, a također gradski Zavod za socijalno osiguranje i Zavod za zapošljavanje. Otkako su u 1964. zaštitne radionice u SRH oslobođene plaćanja doprinosa budžetima iz osobnih dohodaka radnika za zaposlene invalide (Narodne novine br. 49/64) nešto se finansijski položaj popravio, ali su još uvijek nedovoljne olakšice da bi se uvela bolja rehabilitaciona služba i omogućila kvalitetnija oprema. Očekuje se da će se promjenom instrumenata u Pravilniku o zaštitnim radionicama za profesionalno osposobljavanje i zapošljavanje invalida poboljšati materijalni položaj tih ustanova, ali je potrebno da Savez gluhih kao osnivač i organi upravljanja zaštitne radionice pridonesu mnogo više da se unaprijedi rehabilitacija i socijalno-zdravstvena zaštita, prije svega gluhih i drugih invalida i tako približi uvjetima u redovnoj privredi.

Pored veoma aktivnog Republičkog odbora Saveza gluhih u Zagrebu koji je pokretač brojnih inicijativa i odlučno pomaže sadašnju zdravu politiku zapošljavanja gluhih u zdravoj okolini, na ovom polju djeluje i Gradski odbor

Saveza gluhih sa svojim institucijama. Otkako je u 1955. otvoren odgovarajući Dom kulture u ulici B. Adžije u Zagrebu, proširena je njegova djelatnost na više polja. Dom kulture služi za okupljanje gluhih radnika popodne i uvečer, ali u posljednje se vrijeme osjeća zasićenost i očekuje se promjena metoda rada, kako bi se privuklo članstvo svih dobnih grupa. Učlanjeno je preko 800 članova, ali okolina Zagreba nije još dovoljno obuhvaćena. Zaposleni gluhi okosnica su čitavog članstva i najuzdignutiji dio. Kulturno-umjetničko društvo gluhih »Josip Medved« razvija bogate forme rada, od kojih je nazpoznatija »Zagrebačka trupa pantomimičara«, koja je osvojila značajne nagrade u zemlji i izvan nje. Folklor je u pojedinim razdobljima bio također veoma privlačan za mlađe članove. Kulturni rad odvija se preko usmenih novina, povremenih aktuelnih predavanja, kino-predstava i dr. Osjeća se i nedostatak stručnog voditelja za taj dio, jer Gradski odbor nema dovoljna sredstva da ga angažira. Sportski klub »Silent« jedan je od najboljih u zemlji i razvio je neke sportske discipline među članstvom. Sva ta aktivnost posredno utiče da se smanje zablude iz prošlosti.

Problem zaposlenih gluhih u Zagrebu, kako smo naprijed izložili, nije u tome da nađu ili održe radno mjesto. Oni su se afirmirali na tom polju, i teškoće postoje samo s neosposobljenima i nepismenima. Ali kako se naše društvo brzo i dinamično razvija, potrebno je sa gotovo 500 zaposlenih gluhih raditi metodski i prema boljim programima. Od proizvođača treba pripremati i upravljati. Treba im dati znanja koja nisu primili u osnovnoj i stručnoj školi. Treba više instruirati okolinu da razumije i podrži gluhe. Pružajući stručnu pomoć u teoretskoj pripremi, u nekoliko je tečajeva bilo omogućeno da preko 40 gluhih kvalificiranih radnika stekne višu kvalifikaciju. Ima i problema u njihovim porodicama i na radnom mjestu. Gluhi ne mogu da koriste brojne službe u svojim privrednim organizacijama, pa im to treba dati preko Saveza i njegovih institucija. Moguć je daleko veći izbor novih mjesta, kao i stjecanje više i visoke stručne spreme. Ovaj simpozij treba da dađe stimulans da se i na tom polju učini kvalitetni skok i, koristeći brojne institucije u korist radnika i za gluhe, omogućiti im još bogatiji i snažniji život u našoj socijalističkoj zajednici. Visoka defektološka škola, koja je organizirala ovaj uspješni simpozij, dat će sigurno svoj doprinos i na zadatku usavršavanja gluhih radnika i novog usmjeravanja u njihovim domovima kulture.

High School for Defectology University of Zagreb

Dr. Sulejman Mašović

EMPLOYMENT OF THE DEAF IN ZAGREB

SUMMARY

The author treats the economic and social importance for employment and the situation of employment in Zagreb. He then goes on to discuss the employment of invalids in a given period, as well as the state and structure of the employed deaf in Zagreb. He gives an analysis of employment according to branches.

As a special problem the author lays stress on the employment of women in definite jobs. Then he discusses the employment of the deaf in sheltered workshops.

The author considers the perfecting of the deaf workers in their occupation, their passing over into a healthy working environment as most important in their rehabilitation. He mentions emissions and weaknesses in that respect, and requires an evaluation of these activities up to the present.

The Yugoslav Association for the Deaf has played an important part in employing deaf persons. The author concludes his discussion by setting forth additional suggestions for future activity in that field.